

ene eller anden Vej rejse Samfundet imod det, og det vil ikke i Længden lykkes nogen Bedrift at holde Priser, der er urimelige. Dette Spørgsmaal om Priserne er heller ikke for mig det væsentlige i Sagen af andre Grunde. Naar jeg spørger mig selv: Hvordan foregaar egentlig Bevægelsen i Samfundene set i Forhold til Priserne, naar Menneskene handler frigjort fra alle mulige Partihensyn og politiske Hensyn o. s. v. og bare gør, hvad de selv vil? Det er da tydeligt nok, at der foregaar en Bevægelse fra Landet imod Byerne og fra Byerne til Amerika — for at tage noget typisk, det vil sige en Bevægelse fra de billige Steder og hen til de dyre. Hvorfor? Af en ganske naturlig Grund, den nemlig, at paa de dyre Steder er ogsaa den større og bedre Arbejdslejlighed. Det er og bliver altid Produktionen, som bliver det afgørende, hvor Menneskene staar frit og kan vælge frit, det bliver ikke Konsumenten, men naturligvis, det behøver jeg ikke at sige, det ærede Medlem har fuldkommen Ret i, at hvor Produktionen gaar over til at blive en Udbygning af Konsumenten, dér skal man selvfølgelig værge sig. Men dertil behøver man ikke et saa stort og indviklet Apparat som dette. Endelig er jeg imod denne Form, fordi den involverer Statstilsyn. Dette Statstilsyn er jeg en Modstander af, saa vidt det er muligt at undvære det; Forøgelse af Embedsstanden er jeg en Modstander af, og hele Posekigeriet, hele Vilkaarligheden, som skal og maa følge med et saadant Tilsynsraad som det her tilstræbte, finder jeg utaaleligt for Forretningerne. Jeg tror, at det, man ud fra mit Synspunkt vil opnaa, nemlig at Konkurrencen faar sit Løb, det kan man opnaa ad en simplere og naturligere Vej — jeg siger slet ikke, det er let at formulere et saadant Lovforslag, jeg har ikke prøvet paa at gøre det selv —, nemlig gennem et Lovforslag, der sætter alvorlige Straffe for Fremgangsmaader, der gaar ud paa kunstigt eller voldeligt endogsaa at hemme Konkurrencen, og i saa Henseende er det mit fulde ramme Alvor, at jeg vil være med til meget vidtgaaende Straffebestemmelser, men jeg vilde henvise Sagerne til de Domstole, der allerede eksisterer, altsaa til Mænd, som man har Lov til at vente staar uafhængige af Tidens Strømninger og dømmer paa Loven, som den er — saa har man jo Ret til at forbedre Loven lidt efter lidt. Det er de Grunde, jeg har til saa meget at ønske, at man kunde komme væk fra den Form, hvori det er forelagt. Det glæder mig meget at høre, at det ærede Medlem Hr. Rode vil være villig dertil, at det Spørgsmaal i og

for sig ikke er afgørende for ham. Skal vi blive staaende ved denne Form, tror jeg ikke, jeg kan komme videre end til at grave mine gamle Ændringsforslag, fra første Gang vi havde Sagen for, op igen; jeg antager, de vil indeholde, hvad jeg under denne Forudsætning vil mene om Sagen.

Det ærede Medlem Hr. Rode havde ikke rigtig orstaaet mig i Gaar, da jeg sagde, at Udviklingen i Landbruget og Byerhvervet blev saa grundforskellig. De maatte begge paa Grundlag af den Opgave, der er stillet dem og maatte stilles dem, at skaffe stadig flere og mangfoldigere Varer frem, kan man sige, til en stigende Folkemængdes stigende Fornødenheder, stadig gøre Driftsformen mere og mere intensiv, men det virkede ganske forskelligt i Landbruget og i Byerhvervet i social og politisk Henseende, det virkede decentraliserende i Landbruget, koncentrerende i Byerhvervet. Det er jo rigtigt. Jo intensivere jeg driver et Landbrug, desto mindre et Stykke behøver jeg for at kunne eksistere. Man viser saa ofte, f. Eks. i Debatter her i Landet, fejlagtigt hen til disse Espalierbrug, fordi et saa intensivt drevet Brug kræver liggende lige opad sig et Marked, som er i Stand til at betale dets overordentlig forfinede Produkter, og det har vi ikke her. Men tager vi f. Eks. Omegnen af Paris, er der Espalierbrug med ikke mere Jord end et Par Alen frem for en Længe saa lang som denne Væg, hvor man kan drive et saadant Brug paa den mest intensive Maade. Lad os f. Eks. sige Ferskener. Hver eneste Frugt kan de have omgivet af et lille Glas eller Papirkasse, som de tager af, naar Solen skinner, og sætter paa igen, naar der er Skyer. Hver eneste Stamme, hver eneste Gren, hver eneste Kvist og hvert eneste Blad, bogstavelig talt, bliver passet, altsaa den mest intensive Drift, det er muligt at have. Dér behøver de heller ikke mere end saadan en Stump Jord. De, som sidder der, kan leve godt, men de er naturligvis eo ipso, paa Grund af Erhvervets særlige Teknik, Demokrater. Det er Folk, der er for Udstykning, og det er Folk, der er for, at Smaamanden ogsaa skal have noget at sige her i Verden, skal have noget at leve af o. s. v. De er i Kraft af deres tekniske Udvikling demokratisk anlagt, i stik Modsetning til de koncentrerende Byerhverv. De maa ligeledes af tekniske Grunde — netop fordi disse Erhverv kræver den vældige Koncentration af Produktionsmidler, af Kapital, af Mennesker, og dermed koncentrerer Magtgrundlaget saa voldsomt under sig — blive aristokratiske; det er dog kun de ganske faa,